

**Recenzja w postępowaniu dotyczącym uzyskania stopnia doktora habilitowanego
przez Panią dr Agatę Dębowską**

**1. Kryterium wynikające z art. 219 ust.1. pkt 1. ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o
szkolnictwie wyższym i nauce – posiadanie stopnia doktora**

Pani Agnieszka Dębowska otrzymała stopień doktora filozofii na Uniwersytecie Huddersfield (Wielka Brytania) w lipcu 2014 roku za zrealizowanie programu badań pt. „The Role of Psychopathy and Childhood Experiences in Accepting Rape Myths in a Sample of Prisoners and Non-Prisoners”.

**2. Kryterium wynikające z art. 219 ust.1. pkt 2.b. ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o
szkolnictwie wyższym i nauce) – ocena osiągnięć naukowych stanowiących znaczny
wkład w rozwój dyscypliny psychologia**

Do oceny osiągnięć naukowych, stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny psychologia Habilitantka wskazała cykl 6 powiązanych tematycznie artykułów naukowych, które zostały opublikowane w czasopismach naukowych, ujętych w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit.b. ustawy:

1. Debowska, A., Boduszek, D., Jones, A., Willmott, D., Sherretts, N. (2017a). Gender-based violence-supportive cognitions in adolescent girls and boys: The function of violence exposure and victimization. *Journal of Interpersonal Violence* [IF=1,940].
2. Debowska, A., Boduszek, D., Willmott, D. (2018b). Psychosocial correlates of attitudes towards male sexual violence of financial crime, property crime, general violent and homicide offenders. *Sexual Abuse*, 30(6), 705-727 [IF=3.444].
3. Debowska, A., & Boduszek, D. (2017). Child abuse and neglect profiles their psychosocial consequences in a large sample of incarcerated males. *Child Abuse & Neglect*, 65, 266-277 [IF=2.293].
4. Debowska, A., Boduszek, D., Sherretts, N., Willmott, D., & Jones, A. (2018a). Profiles and behavioral consequences of child abuse among adolescent girls and boys from Barbados and Granada. *Child Abuse and Neglect*, 79, 245-258 [IF=2.293].
5. Debowska, A., Willmott, D., Boduszek, D., & Jones, A. (2017b). What do we know about child abuse and neglect patterns of co-occurrence? A systematic review of profiling studies and recommendations for future research. *Child Abuse and Neglect*, 70, 100-111 [IF=2.293].
6. Boduszek, D., Debowska, A., Jones, A., Ma, M., Smith, D., Willmott, D., Trotman Jemmott, E., Da Breo, H., & Kirkman, G. (2019). Prosocial video game as an intimate partner violence prevention tool among youth: A randomized controlled trial. *Computers in Human Behavior*, 93, 260-266 [IF=5.003].

Przedstawione do oceny prace mają charakter wieloautorski. Przedstawione w dokumentacji deklaracje współautorstwa wskazują, że Pani doktor Agata Dębowska wykonywała następujące prace w przypadku powstawania recenzowanych artykułów:

Ad 1) *Gander-based violence-supportive cognitions in adolescent girls and boys: The function of violence exposure and victimization* – przygotowanie projektu badania, interpretacja wyników, przygotowanie rękopisu, przegląd literatury, końcowy przegląd rękopisu;

Ad 2) *Psychosocial correlates of attitudes towards male sexual violence of financial crime, property crime, general violent and homicide offenders* – przygotowanie projektu badania, zbieranie danych, interpretacja wyników, przygotowanie rękopisu, przegląd literatury, zbieranie funduszy, wprowadzanie danych, końcowy przegląd rękopisu;

Ad 3) *Child abuse and neglect profiles their psychosocial consequences in a large sample of incarcerated males* – przygotowanie projektu badania, zbieranie danych, analiza statystyczna, interpretacja wyników, przygotowanie rękopisu, przegląd literatury, zbieranie funduszy, wprowadzanie danych, końcowy przegląd rękopisu;

Ad 4) *Profiles and behavioral consequences of child abuse among adolescent girls and boys from Barbados and Granada* – przygotowanie projektu badania, przygotowanie rękopisu, przegląd literatury, interpretacja wyników, końcowy przegląd rękopisu;

Ad 5) *What do we know about child abuse and neglect patterns of co-occurrence? A systematic review of profiling studies and recommendations for future research* – przygotowanie projektu badania, zbieranie danych, interpretacja wyników, przygotowanie rękopisu, przegląd literatury, wprowadzanie danych, końcowy przegląd rękopisu;

Ad 6) *Prosocial video game as an intimate partner violence prevention tool among youth: A randomized controlled trial* – przygotowanie projektu badania, interpretacja wyników, przygotowanie rękopisu, przegląd literatury, końcowy przegląd rękopisu.

Podsumowując przedstawiony wykaz aktywności związanych z pracami przy powstawaniu artykułów można z całą odpowiedzialnością stwierdzić, że wkład Pani Doktor w recenzowany dorobek został wydzielony. Wkład ten polega głównie na przygotowaniu projektów badawczych, interpretacji uzyskanych wyników, poszukiwaniu i przeglądzie literatury oraz dopracowaniu ostatecznej wersji opublikowanych prac. Dodatkowo, udział ten polegał również na zbieraniu funduszy na realizację projektów badawczych, zbieraniu danych oraz wprowadzaniu danych. Wkład włożony w powstanie dorobku uzasadnia fakt, że w pięciu artykułach Habilitantka jest pierwszym autorem, zaś w jednym z nich – drugim autorem. Jednocześnie wieloautorski charakter opiniowanego dorobku nie ma przypadkowego charakteru. Wynika on m.in. z charakteru postawionych problemów badawczych, miejsca prowadzonych badań, realizowanych grantów badawczych oraz międzynarodowej współpracy badawczej.

Wymiary wkładu recenzowanego cyklu artykułów w rozwój dyscypliny psychologia

Wymiar I: Wkład uzyskanych wyników badań w problematykę psychologiczną dotyczącą przemocy wobec kobiet i dzieci – wyniki badań zawarte w 2 artykułach:

Debowska, A., Boduszek, D., Jones, A., Willmott, D., Sherretts, N. (2017a). Gander-based violence-supportive cognitions in adolescent girls and boys: The function of violence exposure and victimization. *Journal of Interpersonal Violence*.

Debowska, A., Boduszek, D., Willmott, D. (2018b). Psychosocial correlates of attitudes towards male sexual violence of financial crime, property crime, general violent and homicide offenders. *Sexual Abuse*, 30(6), 705-727.

Ważnym uzasadnieniem dla badań w tym obszarze są z jednej strony dane statystyczne wskazujące na to, że przemoc wobec kobiet stanowi jeden z najbardziej rozpowszechnionych przykładów pogwałcenia praw współczesnego człowieka, zaś z drugiej – postulaty zawarte w literaturze przedmiotu, aby poszukiwać czynników wyzwalających przemoc wobec partnera.

Pierwszy z wymienionych artykułów miał 2 cele: a) ocenę nasilenia postaw wspierających przemoc seksualną w związkach u różnych typów sprawców przestępstw, b) analizę czynników środowiskowych i osobowościowych powiązanych z postawami wspierającymi przemoc seksualną w związkach. W projekcie badawczym służącym odpowiedzi na postawione powyżej kwestie przebadano 1126 skazanych za różne przestępstwa w 10 polskich więzieniach. Uzyskane wyniki badań w następujący sposób przyczyniają się do wkładu w rozwój dyscypliny psychologia:

- Stwierdzenie prawidłowości, że przestępcy sklasyfikowani jako nieużywający przemocy (przestępcy przeciwko mieniu) mogą stwarzać większe ryzyko angażowania się w zachowania przemocowe wobec partnera niż przestępcy sklasyfikowani jako agresywni, co potwierdza hipotezę sformułowaną na gruncie literatury przedmiotu, że nie wszyscy mężczyźni stosujący przemoc wobec partnerki, stosują również przemoc poza domem.
- Określenie czynników ryzyka pozytywnego stosunku do męskiej przemocy seksualnej w związkach (wobec partnerki) – m.in. w postaci występowania: a) molestowania seksualnego we wczesnym dzieciństwie, b) trudności we wczesnej socjalizacji, c) przejawów prizonizacji, 4) psychopatycznych cech osobowości (m.in. brak zdolności do odczuwania empatii wobec ofiary na poziomie emocjonalnym i poznawczym, co potwierdza hipotezę występującą w literaturze przedmiotu, że prawy empatii hamują zachowania przemocowe).
- Stworzenie ram teoretycznych dla bardziej efektywnych działań profilaktycznych, interwencyjnych i/lub resocjalizacyjnych ukierunkowanych na zapobieganie zachowaniom przemocowym w związkach.

Ważnym uzasadnieniem dla przeprowadzenia badań opisanych w drugim artykule są wyniki analiz, które wskazują, że ryzyko narażenia na przemoc ze względu na płeć wśród kobiet i dziewcząt na Karaibach osiąga jeden z najwyższych poziomów na świecie, a jednocześnie brakuje opracowań dotyczących czynników wpływających na rozwój akceptacji dla zachowań przemocowych w tym rejonie świata. Badania miały na celu określenie i przetestowanie strukturalnego modelu związków zachodzących między doświadczeniem przemocy (wystawieniem na przemoc w dzieciństwie i bycie ofiarą przemocy w rodzinie) a nastawieniem wobec przemocy (a) stosunkiem do męskiej/domowej przemocy fizycznej, b) norm społecznych dotyczących stosowania przemocy wobec dziewcząt, c) ogólnych przekonań wobec przemocy). Model został przetestowany na grupie młodzieży ze wschodnich Karaibów: dziewcząt (n=661) i chłopców (n=639). Znaczenie przedstawionego projektu badawczego podkreśla fakt, że ich przeprowadzenie zostało sfinansowane przez Komisję Europejską. Uzyskane wyniki badań w następujący sposób przyczyniają się do wkładu w rozwój dyscypliny psychologia:

- Potwierdzenie zasady międzypokoleniowego modelowania przemocy, według której dzieci doświadczające przemocy są bardziej skłonne do tolerowania i stosowania przemocy w posiadanych relacjach (w przeprowadzonych badaniach stwierdzono, że chłopcy, którzy wykazywali wyższy poziom wiktylizacji, byli bardziej skłonni widzieć przemoc wobec kobiet i dziewcząt jako akceptowalną).
- Sformułowanie postulatu dotyczącego wczesnego rozpoznawania i zapobiegania wiktylizacji dzieci jako czynnika chroniącego przed kształtowaniem postaw akceptujących przemoc ze względu na płeć.
- Stwierdzenie istnienia związków między doświadczeniem pokrzywdzenia a spostrzeganiem przez dziewczęta norm społecznych dotyczących przemocy fizycznej wobec własnej płci – m.in. w postaci większej akceptacji tego rodzaju postępowania, bez względu na kontekst, w którym zachodzą, włączając w to relacje intymne.

- Uzasadnienie merytoryczne postulatu polegającego na tym, że wiek dojrzewania jest krytycznym momentem do przeprowadzenia interwencji wśród dziewcząt (zwłaszcza doświadczających przemocy w domu rodzinnym), aby zapobiec rozwijaniu się u nich postaw akceptujących stosowanie przemocy wobec kobiet i podnieść wskaźnik zgłaszania pokrzywdzenia odpowiednim władzom.

Wymiar II: Wkład uzyskanych wyników badań w problematykę psychologiczną dotyczącą profilowania przemocy wobec dzieci – wyniki badań zawarte w 3 artykułach:

Debowska, A., Willmott, D., Boduszek, D., & Jones, A. (2017b). What do we know about child abuse and neglect patterns of co-occurrence? A systematic review of profiling studies and recommendations for future research. *Child Abuse and Neglect*, 70, 100-111.

Debowska, A., Boduszek, D., Sherretts, N., Willmott, D., & Jones, A. (2018a). Profiles and behavioral consequences of child abuse among adolescent girls and boys from Barbados and Granada. *Child Abuse and Neglect*, 79, 245-258.

Debowska, A., & Boduszek, D. (2017). Child abuse and neglect profiles their psychosocial consequences in a large sample of incarcerated males. *Child Abuse & Neglect*, 65, 266-277.

Na uzasadnienie prowadzenia badań psychologicznych w zakresie profilowania przemocy wobec dzieci składają się dwa ważne argumenty. Pierwszym z nich jest istnienie wyników badań, które wskazują na duże rozpowszechnienie różnych form przemocy, jakie są stosowane wobec dzieci na świecie. Dla rozwoju odpowiednich strategii zapobiegawczych i/lub interwencyjnych niezwykle istotne jest zatem określenie psychospołecznych konsekwencji występowania tego typu zjawiska. Drugi argument polega na uzupełnieniu braków w literaturze światowej dotyczących współwystępowania różnych form przemocy oraz ich powiązania ze specyficznymi psychospołecznymi skutkami. Znaczenie badań prowadzonych w wyodrębnionym wymiarze zostało dowartościowane m.in. przez fakt, że zostały one zrealizowane w ramach grantu badawczego, sfinansowanego przez Komisję Europejską.

W pierwszym z wymienionych powyżej artykułów dokonano przeglądu systemowych badań nad przemocą i zaniechaniami wobec dzieci w celu: a) usystematyzowania obecnego rozumienia wzorów współwystępowania maltretowania w różnych populacjach, b) wyjaśnienia interaktywnego wpływu typów przemocy i zaniechania dzieci na funkcjonowanie psychiczne. Analiza została przeprowadzona na 16 zastanych doniesieniach z badań (9 z nich dotyczyło przemocy i zaniechań wśród dzieci i nastolatków, 4 – wymieszanych płciowo grup dorosłych, 3 - dorosłych mężczyzn). Do analizy wyników (m.in. powiązania typów występowania przemocy/zaniechania dzieci z doświadczaniem określonych konsekwencji) wykorzystano analizę klas latentnych i profile latentne. Uzyskane wyniki badań w następujący sposób przyczyniają się do wkładu w rozwój dyscypliny psychologia:

- Powiązanie występowania różnych form wiktymizacji dzieci z poważnymi konsekwencjami o charakterze wewnętrznym (m.in. w postaci depresji, lęku, zaburzeń osobowości) i zewnętrznym (np. w postaci preferowania zachowań agresywnych agresji).
- Wskazanie na różne wzory współwystępowania różnych form przemocy i zaniechania dzieci oraz ich konsekwencji – m.in. wyodrębnienie grupy cechującej się wysokim wskaźnikiem nadużyć seksualnych oraz niskimi wskaźnikami pozostałych form przemocy oraz zbiorowości charakteryzującej się wysokim wskaźnikiem doświadczanej przemocy fizycznej i psychicznej.

W drugim artykule poświęconym psychologicznemu profilowaniu przemocy wobec dzieci zaprezentowano wyniki badań własnych, które miały na celu przeprowadzenie analizy dotyczącej doświadczania przemocy w domu rodzinnym i poza nim, w grupie (n=1351) dzieci i młodzieży między 9 a 17 rokiem życia z Barbadosu i Grenady. Do analizy przedstawionego zagadnienia wykorzystano metody statystyczne w postaci klas latentnych i profili latentnych. Uzyskane wyniki badań w następujący sposób przyczyniają się do wkładu w rozwój dyscypliny psychologia:

- Wskazanie na dużą powszechność doświadczania różnych form przemocy zarówno przez chłopców, jak i dziewczęta.
- Wzbogacenie współczesnej wiedzy psychologicznej w zakresie podobieństw i różnic we wzorach współwystępowania różnych form przemocy wśród dziewcząt i chłopców, co w istotnym stopniu powinno się przyczynić do rozwoju skutecznych strategii profilaktycznych i/lub interwencyjnych w zakresie redukcji zjawiska przemocy.
- Zaprezentowanie dużej częstotliwości występowania różnych form przemocy zarówno w środowisku domowych, jak i poza nim.
- Potwierdzenie mechanizmów społecznego uczenia zachowań agresywnych w wyniku uzyskania prawidłowości polegającej na tym, że w porównaniu do grupy o niskim poziomie maltretowania, dzieci doświadczające średniej i dużej liczby różnorodnych form przemocy w domu i poza nim, znacznie częściej same angażowały się w przemoc i brutalne zachowania.

Trzeci artykuł zawiera wyniki badań własnych, mające na celu: a) zidentyfikowanie dorosłych przestępców, którzy doświadczyli różnych form przemocy w dzieciństwie; b) oszacowanie związków pomiędzy doświadczaniem różnych form przemocy w okresie dzieciństwa a sposobem funkcjonowania psychospołecznego w dorosłości (m.in. nasileniem cech psychopatycznych, samooceną, preferowaniem zachowań przemocowych). Badanie przeprowadzono na grupie dorosłych mężczyzn osadzonych w zakładach karnych (n=1261). W analizie wykorzystano technikę klas latentnych. Uzyskane wyniki badań w następujący sposób przyczyniają się do wkładu w rozwój dyscypliny psychologia:

- Wykazanie, że u osób odbywających karę więzienia występują zróżnicowane wzorce doświadczania przemocy w okresie dzieciństwa – wyodrębniono 3 wzorce: a) niski poziom nadużycia, b) duże nasilenie doświadczanej przemocy fizycznej i emocjonalnej, c) występowanie różnych form przemocy.
- Stwierdzenie trzech ważnych prawidłowości w zakresie występowania związków między doświadczaniem przemocy w dzieciństwie a funkcjonowaniem skazanych w okresie dorosłości. Po pierwsze, skazani przeżywający w dzieciństwie różne formy przemocy (w stosunku do grupy z niewielkim poziomem nadużycia) charakteryzują się większym nasileniem negatywnych przejawów psychospołecznego funkcjonowania w okresie dorosłości (m.in. z obniżonym poczuciem własnej wartości, podwyższoną akceptacją męskiej przemocy seksualnej w związkach, częstszym popełnianiem przestępstw z użyciem przemocy). Po drugie, u więźniów doświadczających w dzieciństwie różnych form przemocy (w stosunku do grupy z wysokim poziomem fizycznej i emocjonalnej przemocy) zaznacza się z jednej strony niższy poziom wrażliwości afektywnej, zaś z drugiej – większe nasilenie wrażliwości poznawczej oraz akceptacji dla męskiej przemocy seksualnej. Po trzecie, osoby należące do grupy z wysokim poziomem przemocy fizycznej i emocjonalnej (w porównaniu do grupy niskim poziomem nadużycia) osiągały z jednej strony niższe wyniki w zakresie wrażliwości poznawczej i samooceny (zarówno globalnej, jak również w zakresie funkcjonowania w kontekście więziennym), zaś z drugiej - były częściej skazywane z popełnienie brutalnego przestępstwa oraz odbywanie wyroku w

wiezieniu o zaostrowym rygorze. Przedstawione wyniki powinny znaleźć odzwierciedlenie w kształtowaniu działań resocjalizacyjnych wobec osób odbywających sankcje izolacyjne po to, aby skutecznie zapobiegać powrotności do przestępstwa.

Wymiar III: Wkład uzyskanych wyników badań w problematykę psychologiczną dotyczącą zapobiegania przemocy ze względu na płeć – wyniki badań zawarte w 1 artykule:

Boduszek, D., Debowska, A., Jones, A., Ma, M., Smith, D., Willmott, D., Trotman Jemmott, E., Da Breo, H., & Kirkman, G. (2019). Prosocial video game as an intimate partner violence prevention tool among youth: A randomized controlled trial. *Computers in Human Behavior*, 93, 260-266.

Uzasadnieniem do prowadzenia działań i badań w analizowanym zakresie były dane występujące w literaturze przedmiotu, które wskazują na to, że treść gier komputerowych wpływa na rozwój tożsamości dziecka, kształtowanie jego struktur poznawczych i jakość nawiązywanych relacji interpersonalnych. Brakuje jednak gier prospołecznych adresowanych do społeczeństw niezachodnich (tzn. nie pochodzących z wyedukowanych, uprzemysłowionych, bogatych, demokratycznych populacji). A brak interwencji stworzonych specyficznie dla różnych rejonów świata – m.in. ze względu na znaczenie czynników kulturowych w procesie socjalizacji – może osłabiać skuteczność prospołecznych gier edukacyjnych.

Badania własne miały na celu przetestowanie autorskiej gry komputerowej *Jesse* o prospołecznym charakterze. Gra mająca na celu niwelowanie postaw akceptujących przemoc wobec partnera, została zaprojektowana specjalnie dla karaibskich dzieci i młodzieży. *Jesse* jest grą z gatunku RPG (typu wskaż i kliknij), składająca się z 5 poziomów, na których gracze oceniają role różnych postaci doświadczających lub dopuszczających się przemocy fizycznej i emocjonalnej w kontekście rodzinnym. Celem gry jest wzbudzenie empatycznych reakcji graczy wobec ofiar przemocy domowej oraz zwiększenie świadomości wpływu występującej przemocy na funkcjonowanie partnera. Znaczenie przedstawionego projektu badawczego dla rozwoju badań naukowych oraz działań o charakterze aplikacyjnym uzasadnia fakt, że został on sfinansowany przez Komisję Europejską.

W prowadzonych badaniach testowano hipotezę zakładającą, że ważnym czynnikiem przyczyniającym się do zmniejszenia przemocy wobec partnera powinny być innowacyjne strategie edukacyjne i społeczne, które kwestionują normy akceptujące przemoc wobec partnera. Na bazie koncepcji uogólnionego modelu uczenia się Buckley'a i Andresona oraz dotychczasowych wyników badań przyjęto założenie, że prospołeczne gry komputerowe mogą wzmacniać empatię i zachowania prospołeczne (w tym również redukować postawy przemocowe wobec partnera oraz zwiększać samoświadomość i pozycję kobiet). Szczegółowym celem badań był pomiar wrażliwości afektywnej i poznawczej wobec ofiar przemocy ze strony partnera przed i po zakończeniu programu. Analiza testująca grę została przeprowadzona wśród dzieci i młodzieży na Barbadosie (n=172; wiek:9-17 lat; 51,7% chłopców). Badani zostali losowo przydzieleni do grupy eksperymentalnej (używanie gry prospołecznej; n=86) i kontrolnej (standardowy program szkolny; n=86). Uzyskane wyniki badań w następujący sposób przyczyniają się do wkładu w rozwój dyscypliny psychologia:

- Uzyskanie dowodu eksperymentalnego, że zmiana wrażliwości afektywnej, stanowiąca efekt używania gier prospołecznych może utrzymywać się przez dłuższy czas. Przedstawiony wniosek wynika z wyników badań, w których stwierdzono, że w grupie eksperymentalnej (zarówno wśród dziewcząt, jak i chłopców) w stosunku do grupy kontrolnej, po zakończeniu eksperymentu odnotowano znaczący wzrost wrażliwości

afektywnej. Zmiana utrzymywała się przez tydzień od zakończenia przez badanych wszystkich poziomów gry.

- Nie odnotowano natomiast różnic między grupą eksperymentalną i kontrolną w zakresie wrażliwości poznawczej. Brak różnic w tym obszarze jest tłumaczony tym, że zmiany wrażliwości poznawczej mogą wymagać dłuższego czasu konsolidacji.
- Wskazanie na implikacje praktyczne, które polegają na możliwościach redukcji ryzyka stosowania przemocy wobec partnera poprzez wzmacnianie empatii wobec ofiar przemocy. Zostało również wskazane w kontekście danych występujących w literaturze przedmiotu, że wzmacnianie empatii emocjonalnej może być bardziej skuteczne w zakresie wzmacniania prospołecznych postaw niż wzmacnianie wrażliwości poznawczej.

Podsumowując zagadnienia odnoszące się do kryterium wynikającego z art. 219 ust.1. pkt 2.b. ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce stwierdzam, że recenzowany cykl 6 artykułów stanowi znaczący wkład w rozwój dyscypliny psychologia. Jako najważniejsze elementy tego wkładu należy wymienić:

- Wykazanie, że przestępcy sklasyfikowani jako nieużywający przemocy mogą stwarzać większe ryzyko angażowania się w zachowania przemocowe wobec partnera niż przestępcy sklasyfikowani jako agresywni.
- Określenie czynników ryzyka pozytywnego stosunku do męskiej przemocy seksualnej w związkach.
- Potwierdzenie zasady międzypokoleniowego modelowania przemocy, według której dzieci doświadczające przemocy są bardziej skłonne do tolerowania i stosowania przemocy zarówno w aktualnych relacjach, jak również w relacjach nawiązywanych w życiu dorosłym.
- Powiązanie występowania różnych form wiktymizacji dzieci z poważnymi konsekwencjami zarówno w aktualnym funkcjonowaniu psychospołecznym, jak również w funkcjonowaniu psychospołecznym w okresie dorosłości.
- Wskazanie na dużą powszechność stosowania różnych form przemocy: a) niezależnie od płci – zarówno w stosunku do dziewcząt, jak i chłopców; b) niezależnie od miejsca stosowania przemocy – zarówno w relacjach rodzinnych, jak również w kontaktach występujących poza środowiskiem domowym.
- Wzbogacenie współczesnej wiedzy psychologicznej w zakresie podobieństw i różnic we wzorach współwystępowania różnych form przemocy stosowanej w stosunku do dziewcząt i chłopców.
- Stworzenie ram teoretycznych dla bardziej efektywnych działań profilaktycznych, interwencyjnych i/lub resocjalizacyjnych ukierunkowanych na zapobieganie zachowaniom przemocowym ze względu na płeć u: a) dorosłych mężczyzn, w tym również karanych sankcjami izolacyjnymi, b) dzieci i młodzieży – zarówno chłopców, jak i dziewcząt.
- Uzyskanie dowodu eksperymentalnego, że zmiana wrażliwości afektywnej, stanowiąca efekt używania gier prospołecznych może utrzymywać się przez dłuższy czas. Uzyskanie tego rodzaju dowodu stanowi ważne uzasadnienie dla wykorzystywania edukacyjnych gier prospołecznych do redukcji ryzyka stosowania przemocy, w tym m.in. do wzmacniania empatii wobec ofiar przemocy.

3. Kryterium wynikające z art. 219 ust.1. pkt 3. ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce) – ocena istotnej aktywności naukowej, realizowanej w więcej niż jednej uczelni, w szczególności zagranicznej

Po uzyskaniu doktoratu Habilitantka realizowała działalność naukowo-dydaktyczną na 4 uczelniach, w tym trzech zagranicznych:

- 2014-2016 – *University of Chester, Department of Psychology*, Wielka Brytania
- 2016-2017 – *Liverpool John Moores University, School of Natural Sciences and Psychology*, Wielka Brytania
- Od 2017 roku – *University of Sheffield, Psychology Department*, Wielka Brytania
- Od 2020 roku – Uniwersytet SWPS, Wydział Zamiejscowy w Poznaniu.

W tym okresie dorobek naukowy Habilitantki został zawarty 40 publikacjach naukowych (w tym 32 publikacje w czasopismach z listy *Journal Citation Reports*, 8 publikacji w czasopismach z Listy Bi C MNiSW oraz 3 rozdziały w monografiach). Prace badawcze stanowiące dorobek towarzyszący były prowadzone w następujących obszarach:

- 1) psychopatia
- 2) społeczna identyfikacja kryminalna
- 3) zdrowie psychiczne i psychopatologia
- 4) walidacja narzędzi pomiarowych.

Ad 1) Dorobek w zakresie badań nad psychopatią. Efekty badań w tym zakresie został zawarty w 5 artykułach w czasopismach z zakresu psychologii, kryminologii i prawa [*Journal of Criminal Justice, Deviant Behavior, Frontiers in Psychology*] oraz w 2 rozdziałach w pracach zbiorowych [*International Handbook of Psychopathy and Crime; Routledge International Handbook of Psychopathy and Crime*].

Prace Habilitantki dotyczyły m.in. takich zagadnień, jak: a) dokonanie systematycznego przeglądu aktualnych badań dotyczących właściwości psychometrycznych narzędzia PCL-R i narzędzi pochodnych (SRP-III; SRP-SF). b) stworzenie oraz zweryfikowanie empiryczne nowego modelu psychopatii (*Psychopathic Personality Traits Model/PPTM*) wraz z narzędziem pomiarowym dla celów badawczych (PPTM obejmuje istotę psychopatycznej osobowości niezależnie od wieku, płci, pochodzenia kulturowego i przeszłości kryminalnej. Zaproponowany model psychopatii jest konstytuowany przez cztery elementy: 1) wrażliwość afektywną, 2) wrażliwość poznawczą, 3) manipulację interpersonalną, 4) egocentryzm); c) prowadzenie badań empirycznych służących weryfikacji modelu psychopatii PPTM przy wykorzystaniu analizy profili latentnych na różnych grupach – m.in. amerykańskich więźniach (n=772), brytyjskiej ogólnej populacji (n=1201), studentach (n=2080).

Najważniejszym osiągnięciem prowadzonych badań w analizowanym obszarze jest wniosek polegający na tym, że we wszystkich badanych próbach osób dorosłych porównywalne odsetki badanych zostały zakwalifikowane do grupy „wysoko psychopatycznej” (więźniowie: 7,6%; brytyjska ogólna populacja: 5,9%; studenci: 7,4%). Świadczy to o wysokiej trafności zaproponowanego modelu psychopatycznej osobowości.

Ad 2) Dorobek w zakresie badań nad społeczną identyfikacją kryminalną. Efekty pracy Habilitantki w tym obszarze zostały zawarte w 5 artykułach w czasopismach z zakresu psychologii, kryminologii i prawa [*Journal of Forensic Psychiatry and Psychology, Deviant Behavior, Journal of Criminal Justice, Law and Human Behavior*].

Praca naukowa dotycząca tego zagadnienia polegała przede wszystkim na: a) wprowadzeniu do literatury naukowej Zintegrowanego Psychospołecznego Modelu Kryminalnej Identyfikacji Społecznej [*Integrated Psychosocial Model of Criminal Social Identity IPM-CSI*], w którym wskazano, że rozwój kryminalnej identyfikacji społecznej wynika ze złożonego współdziałania czterech grup czynników: 1) kryzysu tożsamości (stanowiącego efekt słabych więzi ze społeczeństwem, odrzucenia przez rówieśników, braku więzi z rodzicami, braku nadzoru ze strony rodziców), 2) ekspozycji na środowiska przestępcze/antyspołeczne, która przybiera formę powiązań przed, po lub w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności; 3) potrzebę identyfikacji z grupą przestępczą w celu ochrony własnej samooceny, 4) moderującej roli cech osobowości w relacji między środowiskiem społecznym/kryminalnym a rozwojem społecznej identyfikacji kryminalnej; b) testowaniu modelu na grupach osób odbywających sankcje izolacyjne w USA i Pakistanie; c) stworzeniu i zweryfikowaniu Skali Tożsamości Społecznej [*Measure of Criminal Social Identity – Revised MCSI-R*], składającej się z 18 itemów ocenianych na 5-stopniowej skali Likerta. Narzędzie zostało również dostosowane do badań nieletnich.

Najważniejszym osiągnięciem prowadzonych badań w ocenianym zakresie jest stworzenie teoretycznej koncepcji Zintegrowanego Psychospołecznego Modelu Kryminalnej Identyfikacji Społecznej, która może być weryfikowana w empiryczny sposób (za pomocą Skali Tożsamości Społecznej) na osobach, które weszły w kolizję z normami prawa karnego – zarówno dorosłych przestępcach, jak i nieletnich.

Ad 3) Dorobek w zakresie badań nad zagadnieniami dotyczącymi zdrowia psychicznego i psychopatologii. Wyniki badań prowadzonych przez Habilitantkę w tym kontekście zostały zawarte w 3 artykułach w czasopismach z zakresu psychologii, medycyny, kryminologii i zdrowia psychicznego [*Psychological Medicine, Suicidology Online, International Journal of Forensic Mental Health*].

Od strony merytorycznej analizy związane ze zdrowiem psychicznym i psychopatią dotyczą dwóch obszarów. W pierwszym z nich prowadzono analizy dotyczące zdrowia psychicznego młodocianych przestępców. Uzyskane wyniki wskazały, że ryzyko samookaleczeń, myśli samobójczych i prób samobójczych w tej grupie wzrasta wraz z poziomem doświadczanej traumy, niską samooceną, zespołem stresu pourazowego. Habilitantka prowadziła również badania dotyczące zdrowia psychicznego podczas trwania pandemii COVID-19. Badania przeprowadzone na próbie studentów z Polski (n=7228; różne grupy studentów – m.in. psychologii, medycyny). Wyniki wykazały znaczny wzrost poziomu depresji wraz z rozwojem pandemii (szczególnie w przypadku kobiet).

Najważniejszym osiągnięciem prowadzonych badań w przedstawionym zakresie jest aktualność wyników dotyczących zdrowia psychicznego studentów podczas trwania pandemii COVID-19, które powinny być wykorzystywane do inicjowania działań profilaktycznych i/lub interencyjnych.

Ad 4) Dorobek w zakresie walidacji narzędzi pomiarowych. Efekty naukowej działalności Habilitantki w tym obszarze znajdują się w 3 artykułach w czasopismach z zakresu psychologii, kryminologii i prawa [*Journal of Children's Services, Journal of Criminal Justice, Deviant Behavior*].

Habilitantka uczestniczyła w projektowaniu i prowadzeniu badań nad właściwościami psychometrycznymi takich narzędzi jak: a) *None in Three Victim Responsiveness Assessment* (Ni3: VRA), b) *Jury Decision Scale*, c) *Self-Esteem Measure for Criminals*.

Najważniejszym osiągnięciem prac w opisywanym zakresie jest możliwość wykorzystywania dopracowanych psychometrycznie metod w badaniach psychologicznych – zarówno o charakterze naukowym, jak i aplikacyjnym.

Podsumowując zagadnienia odnoszące się do kryterium wynikającego z art. 219 ust.1. pkt 3. ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce stwierdzam, że aktywność naukowa Habilitantki od momentu ukończenia doktoratu, realizowana w więcej niż jednej uczelni (w tym w trzech uczelniach zagranicznych), ma istotny charakter. Za uznaniem istotności prowadzonych przez Habilitantkę badań naukowych przemawiają m.in., takie elementy dorobku, jak:

- stworzenie oraz zweryfikowanie empiryczne nowego modelu psychopatii (*Psychopathic Personality Traits Model/PPTM*) wraz z narzędziem pomiarowym
- stworzenie oraz zweryfikowanie empiryczne Zintegrowanego Psychospołecznego Modelu Kryminalnej Identyfikacji Społecznej [*Integrated Psychosocial Model of Criminal Social Identity IPM-CSI*] wraz z narzędziem pomiarowym [*Measure of Criminal Social Identity – Revised MCSI-R*]
- przeprowadzenie badań dotyczących zdrowia psychicznego studentów w Polsce (n=7228) podczas trwania pandemii COVID-19
- uczestnictwo w walidowaniu narzędzi pomiaru zmiennych psychospołecznych [a) *None in Three Victim Responsiveness Assessment* (Ni3: VRA), b) *Jury Decision Scale*, c) *Self-Esteem Measure for Criminals*].

4. Ocena doświadczenia w kierowaniu zespołami badawczymi

Od momentu uzyskania doktoratu Habilitantka pełni lub pełniła następujące funkcje w zespołach badawczych:

- Kierownika zespołu w projekcie badawczym, realizowanym w latach 2017-2021, pt. *None in Three GLOBAL – A Centre for the Development, Application, Research and Evaluation of Prosocial Games for the Prevention of Gender-based Violence*. Grantodawca: *The Global Challenges Research Fund (GCRF)*; kwota dofinansowania ok. 21 mln PLN;
- Członka konsorcjum badawczego w projekcie badawczym, realizowanym w latach 2020-2021, finansowanym przez Kolegium Nauk Medycznych na Uniwersytecie Rzeszowskim (kwota dofinansowania 70 000 PLN). Tytuł projektu: Czynniki ryzyka i konsekwencje związane z delirium (majaczeniem) pooperacyjnym po operacji kardiochirurgicznej;
- Kierownika zespołu w projekcie badawczym, realizowanym w latach 2019-2020, po. *Pioneering Teaching and Learning in Criminal Psychology*, finansowanym przez *Alumni Fund, University of Sheffield* (kwota dofinansowania: ok. 90 000 PLN);
- Członka konsorcjum badawczego w projekcie badawczym, finansowanym przez Komisję Europejską (kwota dofinansowania: ok. 1 900 000 PLN), realizowanym w latach 2015-2017, pt. *The Prevention of Domestic Violence in the Caribbean (Barbados and Grenada)*;
- Kierownika badania w projekcie badawczym realizowanym w latach 2015-2016 przy współpracy z Polską Służbą Więzienną, pt. *Interpersonal violence against women and children among a national prison sample*, finansowanym przez *University of Chester* oraz *University of Huddersfield* (kwota dofinansowania: ok. 34 000 PLN);
- Kierownika badania w projekcie badawczym realizowanym w latach 2015-2016, pt. *Reporting child sexual abuse among childcare professional*, finansowanym przez *University of Chester* (kwota dofinansowania: ok. 12 000 PLN).
- Promotora doktorantów, którzy uzyskali dofinansowanie swoich badań m.in. z *Economic and Social Research Council, Indonesia Endowment Fund for Education, Turkish Embassy, Punjab Higher Education Commission* oraz *Vice-Chancellor`s Scholarship for Excellence*.

Przedstawiony wykaz pełnionych funkcji w zespołach badawczych wskazuje wyraźnie, że Pani Doktor potrafi realizować aktywności naukowe w grupach organizowanych po to, aby realizować cele badawcze w postaci grantów – zarówno jako członek konsorcjum badawczego, jak również w charakterze kierownika zespołu badawczego.

5. Ocena doświadczenia w zakresie opieki naukowej i kształcenia młodej kadry

Pani Doktor pełniła/pełni funkcję:

- promotora pomocniczego w jednym zakończonym przewodzie doktorskim (obroniona rozprawa doktorska z zakresu psychologii w 2019 roku, *Department of Psychology, University of Huddersfield*, Wielka Brytania)
- promotora w pięciu otwartych przewodach doktorskich (*Department of Psychology, University of Huddersfield*, Wielka Brytania): w jednym przypadku jako promotor, w czterech – jako promotor pomocniczy
- opiekuna dla jednego badacza na stanowisku Post-doc (*Department of Psychology, University of Huddersfield*, Wielka Brytania)
- niezależnego przewodniczącego komisji podczas jednego egzaminu doktorskiego (*University of Chester*, Wielka Brytania).

Pełnienie wymienionych funkcji uzasadnia ocenę, że Habilitantka posiada doświadczenia w zakresie opieki naukowej i kształcenia młodej kadry.

6. Ocena doświadczenia w zakresie prowadzenia zajęć dydaktycznych

Pani Doktor prowadziła/prowadzi następujące kategorie zajęć:

- relationships and associations; introduction to developmental psychology and individual differences, psychological themes, research methods and statistics in psychology, testing for differences, psychology dissertation, forensic psychology (*Liverpool John Moores University, School of Natural Sciences and Psychology*, Wielka Brytania; lata: 2016-2017);
- research methods and skills, becoming a psychological researcher, researching thought and behaviour, forensic psychology and mental health (*University of Chester, Department of Psychology*, Wielka Brytania; lata: 2014-2016)
- *criminal psychology; psychological research methodology I, psychological research methodology II, research project in psychology, current issues in psychological research* (*University of Sheffield, Psychology Department*, Wielka Brytania; od 2017 roku)
- psychologia przemocy, zapobieganie przemocy (Uniwersytet SWPS, Wydział Zamiejscowy w Poznaniu; od 2020 roku)
- pełnienie funkcji promotora oraz egzaminatora dla 49 studentów studiów licencjackich i 13 magistrantów.

Realizacja wymienionych powyżej zajęć stanowi podstawę do stwierdzenia, że Habilitantka posiada wiedzę, i umiejętności społeczne do prowadzenia zajęć na kierunku psychologia.

7. Ocena współpracy międzynarodowej

Udział w międzynarodowych konsorcjach, badawczych, realizacja grantów finansowanych przez Komisję Europejską, miejsca prowadzenia badań naukowych przyczyniły się do tego, że Habilitantka posiada rozległe kontakty międzynarodowe – zarówno z jednostkami naukowymi, jak również z instytucjami państwowymi i organizacjami pozarządowymi (m.in. Wielka Brytania: *University of Sheffield, University of Huddersfield, University of Chester, Liverpool John Moores University*; Karaiby: *Sweet Water Foundation, University of Technology*; Uganda: *Makerere University*; Indie: *ISDI School of Design and Innovation*; USA: *Iowa State University*; Kanada: *SickKids Research Institute, University of Toronto*; Pakistan: *Vigar un Nisa College for Women*; Polska: Uniwersytet SWPS, Uniwersytet Rzeszowski, Służba Więzienna).

8. Elementy świadczące o estymie w środowisku akademickim

Wskaźnik estymy Pani Doktor w środowisku akademickim obejmuje takie elementy, jak:

- pełnienie funkcji redaktora pomocniczego w czasopiśmie *Frontiers in Psychology* (od 2018 roku) oraz członka rady redakcyjnej czasopisma *Journal of Criminal Psychology* (w latach: 2016-2018)
- recenzowanie artykułów w czasopismach naukowych – m.in. w: *Child Abuse & Neglect, Journal of Interpersonal Violence, Schizophrenia Research, Child Indicators Research, Personality and Individual Differences, Aggression and Violent Behavior, Journal of Clinical Psychology, European Journal of Social Psychology, Journal of Forensic Psychiatry and Psychology, Journal of Criminal Psychology, PLoS ONE, Frontiers in Psychology, Polish Psychological Bulletin, International Journal of Educational Management ONE, Current Issues in Personality Psychology*
- recenzowanie monografii dla międzynarodowych wydawców – m.in. *Routledge Books* oraz *Wiley Blackwell*
- uzyskanie nagród: nagrody Dziekana, Uniwersytet SWPS za działalność dydaktyczną, nagrody *Outstanding Contribution in Reviewing* przyznanej przez *Elsevier*, nagrody *Recognition Award, University of Sheffield* za bycie liderem w ciągu całego roku akademickiego oraz za prowadzenie dużego modułu dla studentów; nagrody *Exceptional Research Output* za artykuł w *Journal of Interpersonal Violence*
- członkostwo w organizacjach zawodowych: a) *Fellow of the Higher Education Academy*, Wielka Brytania, b) *Chartered Member (CPsychol), British Psychological Society (BPS)*, Wielka Brytania, c) *International Society for the Prevention of Child Abuse and Neglect (ISPCAN)*
- znaczące stanowiska zawodowe: *Exams Officer, The University of Sheffield, Psychology Department* (od 2017 roku)
- nominacje zewnętrzne: a) członek *None in Tree (Ni3) Research Centre, University of Huddersfield*, Wielka Brytania (od 2017 roku), b) członek stowarzyszony w *Quantitative Research Methods Training Unit* (od 2016 roku), c) Członek stowarzyszony – *University of Huddersfield*, Wielka Brytania, *School of Human and Health Sciences*, Wielka Brytania
- sesje prowadzone na konferencjach międzynarodowych: *The Stockholm Criminology Symposium, 2017; The European Association of Psychology and Law Conference, 2015*
- prezentacje konferencyjne: w latach 20105-2019 wygłoszenie 12 referatów na konferencjach międzynarodowych.

Przedstawione powyżej informacje uzasadniają wniosek, że Habilitantka posiada wysoki wskaźnik estymy w międzynarodowym środowisku akademickim.

Konkluzja końcowa

W postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego oceniam pozytywnie dorobek naukowy Pani Doktor Agaty Dębowskiej. Podstawę pozytywnej oceny stanowi:

- **spełnienie wymogów wynikających z ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce: 1) posiadanie stopnia doktora (art. 219 ust.1. pkt 1.), 2) wniesienie znacznego wkładu w rozwój dyscypliny psychologia w postaci współautorstwa cyklu 6 artykułów (art. 219 ust.1. pkt 2.b.), 3) prowadzenie istotnej aktywności naukowej, realizowanej w więcej niż jednej uczelni (w tym w trzech zagranicznych) (art. 219 ust.1. pkt 3.)**
- **spełnienie kryteriów pozaustawowych, które świadczą o wysokiej jakości prowadzonych badań naukowych: 1) doświadczenie w kierowaniu zespołami badawczymi, 2) doświadczenie w zakresie opieki naukowej i kształceniu młodej kadry, 3) doświadczenie w zakresie prowadzenia zajęć dydaktycznych, 4) rozległa i ugruntowana współpraca międzynarodowa, 5) posiadanie estymy w środowisku akademickim.**

Wierszomska Iwona